

สวัสดิการเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลาม

Welfare of Orphans from an Islamic Perspective.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด และข้อบัญญัติเกี่ยวกับเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลาม ๒) เพื่อศึกษารูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไป ๓) เพื่อศึกษารูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามที่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน บทความนี้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลจาก อัลกุรอาน อัลหะดีษ ทัศนะของปวงปราชญ์อิสลาม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอผลการศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า ๑) ในมุมมองของอิสลามเด็กกำพร้าคือเด็กที่บิดา หรือทั้งบิดามารดาเสียชีวิตทั้งคู่ โดยมีเงื่อนไขว่าเด็กผู้นั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะ และอิสลามมีแนวคิดและข้อบัญญัติในการส่งเสริม ช่วยเหลือ ดูแล มีความเมตตา และให้สวัสดิการต่างๆ แก่เด็กกำพร้า เช่น ด้านปัจจัยในการดำรงชีวิต สุขภาพ ที่อยู่อาศัย ครอบครัวยุติธรรม การศึกษา รวมถึงการปกป้องสิทธิต่างๆ ของเด็กกำพร้าด้วยความเป็นธรรม ๒) สำหรับสวัสดิการเด็กกำพร้าโดยทั่วไปนั้น มีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กพ.ศ. ๒๕๔๖ ได้ระบุถึง เด็กที่ประสบความยากลำบาก เช่น ขาดผู้ดูแล ตกทุกข์ได้ยาก ไร้ที่พึ่ง กำพร้า เด็กเหล่านี้จะได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์จากหน่วยงานของรัฐในการเลี้ยงดู อบรม ฝึกอาชีพ หรือบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจและครอบครัวให้สามารถกลับมาอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้อย่างเป็นปกติสุข และ ๓) ส่วนสวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามที่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบันนั้น ตามหลักการอิสลามได้มีข้อบัญญัติให้มีการอุปการะและดูแลเด็กกำพร้า ทั้งในด้านสิทธิ ทรัพย์สิน การมอบความรัก ความอบอุ่น การเลี้ยงดู การอุปโภคบริโภค เครื่องนุ่งห่ม ด้านสุขภาพ ตลอดจนการช่วยเหลือในเรื่องความจำเป็นของชีวิต การศึกษา ศาสนา วิชาชีพ รวมถึงการหล่อหลอมขัดเกลาจิตใจให้อยู่ในครรลองของศาสนา และการหาคู่ชีวิตที่เหมาะสม โดยสวัสดิการเหล่านี้ถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กกำพร้าให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

คำสำคัญ : สวัสดิการ, เด็กกำพร้า, มุมมองอิสลาม

Abstract

The objectives of this research article are; ๑) to study the meaning, concepts and religious canons regarding orphans in Islam, ๒) to study the general model of orphan welfare, and ๓) to study the orphan welfare model in Islam consistent with the current social context. This article uses a qualitative study methodology collecting data and information from the Holy Quran, the Hadith, views of Islamic scholars and related researches, and presenting the results of the study through descriptive analysis. From the study, it was found that; ๑) In the Islamic perspective, an orphan is a child whose father or both parents have died provided that the child is not yet of religious legal age. Islam has concepts and regulations to promote, help, take care of, be merciful, and provide various

benefits to orphans, such as living conditions, health, housing, foster families, education, and protecting various rights of orphans with fairness, ๒) For the general welfare of orphans there is a Child Protection Act of B.E. ๒๐๐๓ which has specified children who face difficulties such as lack of caretakers, being in distress, being helpless, orphans. These children will receive aids from government agencies in raising, training, vocational training or physical and mental rehabilitation therapy and their families can return to support and care for children in a normal way, and ๓) As for the welfare of orphans in Islam that is appropriate to the current social context, according to Islamic principles, there are provisions for fostering and caring for orphans both in terms of rights, property, giving love, warmth, nurturing, consumption, clothing, health, as well as aids with the necessities of life, education, religion, professions, including molding and purifying the mind based on religious teachings, and finding the right life partner. These benefits are considered essential to help and continue to improve life quality of orphans.

Keywords: Welfare, Orphans, Islamic Perspective.

๑. บทนำ

ศาสนาอิสลามมีหลักคำสอนและแนวทางปฏิบัติในการดูแลเอาใจใส่เด็กกำพร้าเป็นกรณีพิเศษมากยิ่งขึ้นกว่าเด็กทั่วไป เนื่องจากเด็กเหล่านี้ต้องประสบกับภาวะการสูญเสียบิดาหรือทั้งบิดาและมารดาได้เสียชีวิตลงในขณะที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของเด็กทั้งด้านจิตใจ การปรับตัว การดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าจากการสูญเสียในระยะยาว ดังนั้นการปฏิบัติดี ให้การช่วยเหลือ อุปการะ และส่งเสริมสวัสดิการต่างๆ แก่เด็กกำพร้าที่นับถือเป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงโปรดปรานยิ่ง และพระองค์ได้แจ้งถึงผลร้ายของผู้ที่ขี้บโลนและเพิกเฉยต่อเด็กกำพร้า ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้แสดงถึงความโหดร้ายภายในจิตใจ และไม่ปรารถนาต่อการตอบแทนในวันปรโลก (Aisyah Kara, ๒๐๒๒: ๒๒) ดังที่พระองค์ทรงมีพระดำรัสในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน^๑ ว่า

﴿ أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ * فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ * وَلَا يَخْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴾

(سورة الماعون: ๓-๑)

ความว่า “เจ้าเห็นแล้วมิใช่หรือ ผู้ที่ปฏิเสธการตอบแทน (ในวันปรโลก) นั้น ก็คือผู้ที่ขี้บโลนเด็กกำพร้า และไม่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการให้อาหารแก่ผู้ขัดสน”

(สุเราะฮ์อัลมาอูน: ๑-๓)

^๑ อัลกุรอาน คือ คัมภีร์สำคัญสูงสุดของชาวมุสลิมซึ่งรวบรวมคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ประทานให้แก่มนุษยชาติผ่านศาสนทูตผู้หมัด ﷺ ตั้งแต่ได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสนทูต ﷺ เมื่อมีอายุได้ ๔๐ ปี จนกระทั่งท่านเสียชีวิตเมื่ออายุได้ ๖๓ ปี (บรรจง ปินกาชัน, ๒๕๔๗: ๑๘)

จากโครงการข้างต้นอัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงดำหนิผู้ที่เพิกเฉยในการสนับสนุนและช่วยเหลือต่อเด็กกำพร้า ซึ่งอิมามอัลกุฎฎีย์ ฎ ได้อธิบายว่า การดำหนิได้เหมารวมทุกคนที่ไม่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเด็กกำพร้าและผู้ขัดสนเพราะไม่มีกำลังความสามารถ แต่โครงการข้างต้นเตือนผู้ที่มีความสามารถในการช่วยเหลือแต่ไม่ยอมกระทำเนื่องจากความตระหนี่ถี่เหนียว คิดแต่ประโยชน์ส่วนตน โดยพวกเขาอ้างวาทกรรมที่ว่า “เราจะไปช่วยเหลือผู้ที่หากอัลลอฮ์ประสงค์จะช่วยเหลือพวกเขาพระองค์คงทำไปแล้ว (เราจะไปช่วยเหลือ) ทำไมกัน” โครงการนี้จึงถูกประทานลงมาเพื่อสะกิดเตือนพวกเขา (al-Qurthubiy, ๑๔๖๔: ๒๐/๒๑๑)

ด้วยเหตุนี้การให้ความช่วยเหลือและมอบสวัสดิการต่างๆ แก่เด็กกำพร้า นั้นถือเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง และจำเป็นต้องมีผู้รับภาระตั้งแต่ญาติสนิทตามลำดับลงไป จนกระทั่งว่าหากเด็กเหล่านี้ยังขาดผู้ดูแลและรับผิดชอบ ผลสุดท้ายจะกลายเป็นปัญหาสังคมต่อไปที่หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับเด็กเหล่านี้ ดังนั้นอิสลามจึงมีบทบัญญัติในการจัดการดูแล มอบสวัสดิการด้านต่างๆ แก่เด็กกำพร้า พร้อมทั้งแนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเพื่อการปกป้องให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้รับสิทธิประโยชน์อย่างทั่วถึง

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๔ ได้ระบุไว้ว่า เด็กกำพร้า หมายความว่า เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนอายุแรกเกิด-๑๘ ปี กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ จึงมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กเหล่านี้ได้รับการพัฒนาศักยภาพเหมาะสมตามวัย เพื่อส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงมีการอนุญาตให้จัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กและสถานสงเคราะห์เด็กเอกชน และสนับสนุนการดำเนินงานโดยการตรวจเยี่ยม ให้คำแนะนำ การพัฒนาบุคลากร มีการสนับสนุนอาหารโภชนาการและสื่อพัฒนาการเด็กตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, ๒๕๖๓ : ๓)

ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ในบทความนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับสวัสดิการเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลาม ซึ่งมีการนำเสนอเกี่ยวกับสวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไปและรูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามที่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน โดยผู้วิจัยนำหลักคำสอนจากอัลกุรอานและอัลหะดีษมาเป็นหลักฐาน รวมถึงทัศนะของนักวิชาการอิสลาม หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ ให้เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลแก่ชาวมุสลิมและผู้สนใจทั่วไปต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด และข้อบัญญัติเกี่ยวกับเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลาม
- ๒.๒ เพื่อศึกษารูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไป
- ๒.๓ เพื่อศึกษารูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามที่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน

๓. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษารั้้นนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสวัสดิการเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลามโดยศึกษาค้นคว้าจากการรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสารเป็นหลัก

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary data) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลชั้นต้นซึ่งได้มาจากแหล่งข้อมูลโดยตรง ได้แก่ อัลกุรอาน อัลหะดีษเป็นหลัก

๔.๒ ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูล เช่น ทัศนะนักวิชาการในอิสลาม หนังสือ ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยมีขอบเขตเกี่ยวกับการวิจัยภายหลังจากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาศึกษาวิเคราะห์แล้วเรียบเรียงนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะต่อไป

๕. ผลของการวิจัย

จากการศึกษาสวัสดิการเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลามนั้น ผู้วิจัยขอนำเสนอผลจากการวิจัยประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

๕.๑ ความหมายของเด็กกำพร้าในอิสลาม

อิบนุ อัลอารอบี ร.ฮ. ได้อธิบายความหมายของคำว่ากำพร้า หมายถึง ถ้อยคำหนึ่งใช้สำหรับมนุษย์ผู้ไม่มีบิดาจนเขาได้บรรลุนิติภาวะและหลังจากบรรลุนิติภาวะแล้วเขาคือคนๆ หนึ่งจากบรรดาหนุ่มสาว กล่าวคือ ไม่ใช่เด็กกำพร้าอีกต่อไป (Ibn al-Arabi, ๒๐๐๘: ๙๗) และอิบนุอัลสากิต ร.ฮ. ให้ความหมายว่า

(الْيَتِيمُ فِي النَّاسِ مِنْ قَبْلِ الْأَبِ، وَفِي الْبَهَائِمِ مِنْ قَبْلِ الْأُمِّ، وَلَا يُقَالُ لِمَنْ فَقَدَ الْأُمَّ مِنَ النَّاسِ يَتِيمٌ)

“คำว่า 'กำพร้า' สำหรับมนุษย์ เนื่องจากบิดาของพวกเขาเสียชีวิต สำหรับสัตว์นั้น คำว่า 'กำพร้า' ใช้เพื่ออ้างถึงสัตว์ที่สูญเสียแม่ไป มนุษย์ที่สูญเสียแม่ไปจะเรียกว่ากำพร้าไม่ได้” (al-Misriy, ๑๙๙๓: ๑๒/๖๔๕)

และท่านอิมามนะวาวี ร.ฮ. ได้ให้ความหมายของเด็กกำพร้าว่า

(وَأَمَّا سَهْمُ الْيَتَامَى فَهُوَ لِكُلِّ صَغِيرٍ فَقِيرٍ لَا أَبَ لَهُ فَأَمَّا مَنْ لَهُ أَبٌ فَلَا حَقَّ لَهُ فِيهِ لِأَنَّ الْيَتِيمَ هُوَ الَّذِي لَا أَبَ لَهُ وَلَيْسَ لِبَالِغٍ فِيهِ حَقٌّ، لِأَنَّهُ لَا يُسَمَّى بَعْدَ الْبُلُوغِ يَتِيمًا)

เด็กกำพร้า คือบรรดาเด็กที่มีฐานะยากจนและไม่มีพ่อ (พ่อได้เสียชีวิตไปแล้ว) อนึ่งหากเด็กที่มีพ่ออยู่ (พ่อแท้ๆ) ถือว่าไม่คิดนับว่าเป็นเด็กกำพร้าอีก เพราะเด็กกำพร้าที่ว่านั้นคือเด็กที่ไม่พ่อ (พ่อแท้ๆ) เสียชีวิตไปแล้ว และเด็กนั้นต้องไม่บรรลุนิติภาวะ หากบรรลุนิติภาวะแล้ว ดังนั้นเขาจะไม่เรียกว่าเด็กกำพร้า (al-Nawawi, ๒๐๐๖: ๑/๓๗๐)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความหมายของเด็กกำพร้าในทัศนะของอิสลาม คือ เด็กที่มีอายุก่อนบรรลุนิติภาวะ (ผู้ชายต้องอยู่ในช่วงก่อนแตกหนุ่ม ก่อนการหลั่งสุจิหรือฝันเปียก ส่วนผู้หญิงนั้นก่อนจากการมาประจำเดือน) ที่กำพร้าบิดาอย่างเดียวหรือทั้งบิดามารดาเสียชีวิตทั้งคู่

๕.๒ แนวคิดและข้อบัญญัติเกี่ยวกับเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลาม

อิสลามเป็นศาสนาที่มีหลักคำสอนข้อบัญญัติที่ครอบคลุมทุกมิติของการดำเนินชีวิตซึ่งประกอบไปด้วยหลักแห่งความเมตตาการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันนานับประการตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต อิสลามเน้นความศรัทธาที่จะนำไปสู่คุณธรรมควบคู่กับการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตและสังคมที่ดี ดังนั้นแนวคิดในการดูแลเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลามนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งจากการแสดงความเคารพภักดี (อิบาดะฮฺ) ต่อพระเจ้า (อัลลอฮฺ ﷻ) และถือเป็นการน้อมรับพระบัญชาจากพระองค์ ดังนั้นเด็กกำพร้าจำเป็นต้องได้รับการดูแลและการอุปการะด้านต่างๆ และห้ามเพิกเฉยและทอดทิ้งพวกเขา การอุปการะเด็กกำพร้าถือเป็นผลบุญอันยิ่งใหญ่ เป็นสาเหตุให้ผู้อุปการะรอดพ้นจากไฟนรกและได้เข้าสวรรค์ (ณรงค์ นิมิวิเศษ, ๒๕๕๔: ๕๐) ซึ่งอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ว่า

(وَيُطْعَمُونَ عَلَىٰ حَبِّهِ مَسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا)
(الدھر: من آية ۸)

ความว่า “และพวกเขาให้อาหารเนื่องด้วยความรักต่อพระองค์แก่คนยากจน เด็กกำพร้าและเชลยศึก”

(อัตตะฮฺร: โองการที่ ๘)

จากโองการข้างต้นอัลเมาดูดี ﷻ ได้อธิบายว่า โองการนี้แสดงให้เห็นว่าคำสอนจากอัลกุรอานนั้นมีการบัญญัติส่งเสริมให้มีการให้อาหารแก่คนยากจนและเด็กกำพร้า ถึงแม้ว่าอาหารนั้นจะเป็นที่ชื่นชอบและพวกเขาต้องการมันก็ตาม นั่นเป็นเพราะพวกเขาชอบเลี้ยงอาหารแก่คนยากจนและเด็กกำพร้า ซึ่งเป็นการกระทำด้วยความรักต่ออัลลอฮฺ ﷻ และการให้อาหารดังกล่าวก็เพื่อพระองค์ (al-Mududi, ๒๐๑๒: ๑/๓๑๗)

นอกจากนี้ยังมีรายงานอนุสรณ์เราะฮฺ ﷺ ได้กล่าวว่า ศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวว่า
(كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لِغَيْرِهِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ) وَأَشَارَ الرَّاوي بِالسَّبَابَةِ وَالْوُسْطَى.
(رواه مسلم ، ۱۹۵۵ : ۲۹۸۳)

ความว่า “ผู้อุปการะเด็กกำพร้า -ทั้งที่เป็นเด็กของเขาเอง หรือของผู้อื่น- ฉันกับเขาจะเหมือนกันอย่างนี้ในสวรรค์ และผู้รายงานได้ชูนิ้วชี้และนิ้วกลาง”

(Muslim, ๑๙๕๕: ๒๙๘๓)

จากตัวบทอัลหะดีษข้างต้นบ่งบอกถึงแนวคิดและข้อบัญญัติเกี่ยวกับเด็กกำพร้าตามแนวทางของศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ที่ระบุถึงความประเสริฐของการอุปการะและช่วยเหลือเด็กกำพร้าให้มีการปฏิบัติดีและช่วยคำจุนเรื่องต่างๆ ของเขา จึงเป็นหน้าที่หนึ่งที่ศาสนทูต ﷺ ส่งเสริมให้กระทำเป็นอย่างยิ่ง เพราะความอ่อนแอของเด็กกำพร้าและความสูญเสียที่เขาต้องประสบเนื่องจากการขาดครอบครัว ดังนั้นศาสนทูต ﷺ ได้สัญญาถึงรางวัลตอบแทนอันยิ่งใหญ่จากการปฏิบัติดังกล่าว ได้แก่การได้เข้าสวรรค์และได้รับตำแหน่งที่สูงส่งในสวรรค์

ส่วนอิมามอิบนุตัยมียะฮฺ رحمہ اللہ ได้นิยามว่า เด็กกำพร้าในหมู่คนทั่วไปนั้นคือผู้ที่สูญเสียบิดา ซึ่งเป็นผู้อบรมสั่งสอน เลี้ยงดู อุปถัมภ์ ด้วยเหตุนี้เด็กเหล่านี้จึงนับถือศาสนาตามบิดาของเขา ดังนั้นเขาจะต้องได้รับการอุปถัมภ์ ดูแลด้านปัจจัยยังชีพ และสถานที่พักพิง (Ibn Taymiyah, ๒๐๐๖: ๑๐๘)

จากข้อมูลต่างๆ ที่ได้ศึกษาและนำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยเรียนสรุปได้ว่า ในมุมมองของอิสลามเกี่ยวกับเด็กกำพร้า นั้น อิสลามมีหลักคำสอนที่เที่ยงธรรมและเปลี่ยนผันไปด้วยความเมตตาจากอัลลอฮฺ ﷻ และแนวทางของศาสนทูต ﷺ ซึ่งบัญญัติส่งเสริมให้ผู้ศรัทธามีจิตใจที่เมตตา ช่วยเหลือและอุปการะเด็กกำพร้า ในด้านปัจจัยต่างๆ เช่น ปัจจัยหลักสี่ประการ รวมทั้งการศึกษา และการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องจนบรรลุนิติภาวะเพื่อปกป้องรักษาและยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กกำพร้าให้เสมอภาคและเท่าเทียมกับบุคคลอื่นทั่วไป

๕.๓ รูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไป

สำหรับรูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไปภายในประเทศไทยนั้น มีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตราที่ ๓๒ ได้ระบุว่า เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ได้แก่เด็กแร่ร้อนหรือเด็กกำพร้า ดังนั้นการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชนอายุแรกเกิดถึง ๑๘ ปีที่ประสบปัญหาถูกทอดทิ้ง แร่ร้อน ประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย ถูกกระทำทารุณ ถูกใช้แรงงาน กำพร้า ครอบครัวยากจนนั้น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการดำเนินการช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กในสถานสงเคราะห์ สงเคราะห์เด็กในครอบครัวและชุมชน และพิทักษ์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอย่างต่อเนื่อง (สำนักส่งเสริมสุขภาพ, ๒๕๖๖: ๒) ดังนั้นในประเด็นนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอรูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไปจากงานวิจัยของมูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพซึ่งถูกแบ่งออกเป็น ๓ ด้านดังนี้

ก. สวัสดิการด้านการศึกษาได้แก่

๑. เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียน
๒. ทุนนวัตกรรมสำหรับซีพีขั้นสูง (กสศ.)
๓. เงินอุดหนุนสำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ข. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจได้แก่

๑. บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับ
๒. กองทุนคุ้มครองเด็ก (เงินสงเคราะห์)
๓. ครอบครัวอุปถัมภ์
๔. ครอบครัวทดแทน

ค. สวัสดิการด้านสุขภาพได้แก่

๑. หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)
๒. สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ ๑-๓)
๓. บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว
๔. กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

(ศุภสิทธิ์ พรธรรมาธินัยและคณะ, ๒๕๖๓: ๕)

ตารางแสดงการจัดสวัสดิการแก่เด็กกำพร้าและเด็กเร่ร่อนตามวัย

กลุ่มอายุ	สวัสดิการด้านการศึกษา (เด็กสัญชาติไทย, สัญชาติอื่นและกลุ่มที่มี ปัญหาสถานะและสิทธิ)	สวัสดิการด้านสังคมและ เศรษฐกิจ (เด็กสัญชาติไทย, สัญชาติอื่นและกลุ่มที่มีปัญหา สถานะและสิทธิ)	สวัสดิการด้านสุขภาพ		
			สัญชาติไทย	สัญชาติอื่น	มีปัญหา สถานะและ สิทธิ
แรกเกิด - 2 ปี	N/A	- บ้านพักเด็กและครอบครัว - สถานรองรับ ประกอบด้วย	สิทธิ หลักประกัน สุขภาพถ้วน	กรณี 1 บัตรประกัน สุขภาพ	กองทุนบุคคล ที่มีปัญหา สถานะและ สิทธิ
3 - 6 ปี	- โรงเรียนศึกษา	1. สถานแรกรับ	สุขภาพถ้วน	สุขภาพ	สถานะและ สิทธิ
7 - 12 ปี	สงเคราะห์	2. สถานสงเคราะห์เด็ก (เด็กอ่อน, เด็กโต)	หน้า (บัตร ทอง, 30	(เสีย ค่าใช้จ่าย)	
13 - 15 ปี	- โรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ - กศน. (15 ปีขึ้นไป)	3. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก	บาท) หรือ	กรณี 2 ไม่มี	
16 - 18 ปี	- โรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ - กศน. (ทุนวัดกรรม อาชีพชั้นสูง)	4. สถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็ก 5. ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพ - สถาบันพหุศาสตร์คุณธรรม - กองทุนคุ้มครองเด็ก - สวัสดิการจาก NGOs เช่น บ้านเปิด, ฝึกอาชีพ หรือ ช่วยเหลือพิสูจน์สัญชาติกรณีเด็ก ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ - ครอบครัวอุปถัมภ์ - ครอบครัวทดแทน	สิทธิถูก ข้าราชการ (คนที่ 1 - 3 เท่านั้น)		

(ศุภสิทธิ์ พรณารุโณทัยและคณะ, ๒๕๖๓:๑๐)

ตารางข้างต้นแสดงถึงการจัดสวัสดิการแก่เด็กกำพร้าตามช่วงอายุ มีการจำแนกแยกออกเป็น ๓ ด้านหลักๆ ได้แก่ สวัสดิการด้านการศึกษา ด้านสังคมเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพ โดยภาพรวมแล้วพอสรุปได้ว่า การจัดสวัสดิการในรูปแบบดังกล่าวนี้เป็น การช่วยเหลือเยาวชนกลุ่มเป้าหมายโดยตรงให้ได้รับสวัสดิการที่แตกต่างกันตามนโยบายของแต่ละองค์กร และเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กกำพร้าให้ดียิ่งขึ้นและได้รับสิทธิประโยชน์อย่างทั่วถึง

๕.๔ รูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามที่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน

การให้สวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามนั้นมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และยกระดับคุณภาพการดำรงชีวิตให้อยู่อย่างสงบสุขมั่นคงในอุดมการณ์ ชีวิตและทรัพย์สินมีความปลอดภัยเพื่อสู่การมีชีวิตที่สุขสมบูรณ์ ดังนั้นหลักสวัสดิการในการช่วยเหลือเด็กกำพร้า นั้นมีมาตั้งแต่สมัยของศาสนทูตมุหัมมัด ﷺ โดยท่านได้จัดตั้งระบบสวัสดิการอิสลามขึ้นมาในมหานครมาดีนะฮ์ และอิสลามถือว่าระบบนี้ มีที่มาจากบทบัญญัติที่โยงใยเกี่ยวข้องกับการรักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ (อับดุลเลาะ หนุ่มสุข, ๒๕๖๒: ๑) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

{وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي
الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ...}

(النساء : بعض من آية ٣٦)

ความว่า “และจงเคารพสักการะอัลลอฮ์เถิด และอย่าให้มีสิ่งหนึ่งสิ่งใด
เป็นภาคีกับพระองค์ และจงทำดีต่อผู้บังเกิดเกล้าทั้งสอง และต่อผู้เป็น
ญาติที่ใกล้ชิด เด็กกำพร้า...”

(อันนิสาฮ์: ส่วนหนึ่งจากโองการ ๓๖)

จากโองการข้างต้น คำว่า **وَالْيَتَامَى** เด็กกำพร้า อิบน์กะษีร رحمه الله ได้อธิบายว่า ดังกล่าวนั้นแท้จริง
พวกเขา (เด็กกำพร้า) ได้สูญเสียบิดาหรือมารดา จึงจำเป็นต้องมีผู้ที่ดูแลผลประโยชน์และการใช้จ่ายของ
พวกเขา ดังนั้นอัลลอฮ์ ﷻ จึงมีพระบัญชาให้มีความเมตตาต่อพวกเขา (Ibn Kathir, ๒๐๑๐: ๘๔)

ดังนั้นจากการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามที่เหมาะสมกับบริบทสังคม
ปัจจุบันทั้งการค้นคว้าในเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยขอสรุปไว้ดังนี้

๕.๔.๑ สวัสดิการด้านการจัดการมรดกของเด็กกำพร้า

ด้านการจัดการมรดกของเด็กกำพร้าในอิสลามมีหลักประกันในการปกป้องสิทธิเกี่ยวกับการ
แบ่งมรดกของเด็กกำพร้า โดยห้ามละเมิดและจะต้องรักษามลประโยชน์ให้ได้มากที่สุด และอิสลามกำชับ
ต่อการดูแลเด็กกำพร้าไว้สองประการ ประการที่หนึ่ง อยู่กินทรัพย์สินเด็กกำพร้า หมายถึง เอาทรัพย์สินของเด็ก
กำพร้าโดยมิชอบธรรม และประการที่สอง การเปลี่ยนทรัพย์สินที่เลวของเขาด้วยทรัพย์สินที่ดีของเด็กกำพร้า
ต้องให้ความสำคัญต่อการอุปถัมภ์และรักษาสิทธิของเด็กกำพร้า จำเป็นต้องมีความยุติธรรมในทรัพย์สิน
ของเด็กกำพร้า และต้องรักษามลประโยชน์ของเด็กกำพร้า และยังมีข้อห้ามในการสมรสกับเด็กกำพร้า
เพราะมีเป้าหมายที่จะเอาทรัพย์สิน (Aisyah Kara, ๒๐๒๒: ๓๙) อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

{وَأَنذَرُ الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ
إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا }

(النساء: من آية ๒)

ความว่า “และจงให้แก่บรรดาเด็กกำพร้า ซึ่งทรัพย์สินสมบัติของพวกเขา
และจงอย่าเปลี่ยนเอาของเลวด้วยของดีและจงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเขา
เข้าร่วมกับทรัพย์สินของพวกเขา เจ้า แท้จริงมันเป็นบาปอันยิ่งใหญ่”

(อันนิสาฮ์: โองการที่ ๒)

จากโองการข้างต้นอิมามอัฏฏอบะรีย رحمه الله ได้อธิบายว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้ามการ
สับเปลี่ยนและยึดเอาทรัพย์สินของพวกเขา หมายถึง ทรัพย์สินของเด็กกำพร้ากับทรัพย์สินของพวกเขา
(al-Tabariy, ๒๐๐๑: ๗๗) และอนุญาตให้ใช้ทรัพย์สินของพวกเขา (เด็กกำพร้า) ไปเพื่อผลประโยชน์ของ
พวกเขาเท่านั้นตราบดีที่เด็กกำพร้ายังอยู่ในวัยเด็ก เมื่อพวกเขาบรรลุนิติภาวะก็จงคืนทรัพย์สินของพวกเขา
เขาให้แก่พวกเขาต่อไป และอย่าได้แลกเปลี่ยนสิ่งที่ไม่มีความหมายกับสิ่งที่มีค่าของเด็กกำพร้า
(al-Mududi, ๒๐๑๒: ๑/๓๑๗)

ดังนั้นสวัสดิการด้านการจัดการมรดกของเด็กกำพร้าผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการไปด้วยความยุติธรรมตามบทบัญญัติในอัลกุรอานและแนวทางของท่านนบีﷺ และผู้ใดที่กระทำการฝ่าฝืน โกงกินทรัพย์สินของเด็กกำพร้าถือว่าเขาผู้นั้นได้กระทำความบาปใหญ่ตามหลักการของอิสลาม

๕.๔.๒ สวัสดิการด้านปัจจัย การช่วยเหลือและให้ความเมตตาแก่เด็กกำพร้า

การมอบปัจจัยช่วยเหลือและให้ความเมตตาต่อเด็กกำพร้า นั้น ถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบสำหรับมุสลิมที่มีความสามารถ เพราะเด็กกำพร้าบางคนขาดทั้งบิดาและมารดา ต้องอยู่ในความดูแลของผู้ที่อยู่ใกล้ชิด หรือญาติคนอื่น ๆ ที่มีความเป็นอยู่ที่ยากจนอยู่แล้ว จึงทำให้ชีวิตของเด็กกำพร้ามีแต่ความบกพร่อง ขาดอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ขาดโอกาสทางการศึกษา ขาดสิ่งแวดล้อมที่ดีที่จะหล่อหลอมให้เขาเติบโตมาเป็นคนที่มีคุณภาพ ดังนั้นอิสลามจึงมีแนวทางในการช่วยเหลือและให้ความรักความเมตตา (Aisyah Kara, ๒๐๒๒: ๓๗) มีรายงานจากออบูฮุรไรเราะฮ์ رضي الله عنه ได้กล่าวว่า ศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวว่า

أَنَّ رَجُلًا شَكَأَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَسْوَةَ قَلْبِهِ
((فَقَالَ: "امْسَحْ رَأْسَ الْيَتِيمِ، وَأَطْعِمِ الْمِسْكِينَ))

(رواه أحمد، ١٩٩٣ : ٨٧٩١)

ความว่า “แท้จริงชายผู้หนึ่งได้บ่นมายังศาสนทูต ﷺ ถึงการที่หัวใจของเขาแข็งกระด้าง ดังนั้นศาสนทูตจึงตอบว่า เจ้าจงลูบศีรษะเด็กกำพร้าและให้อาหารแก่คนยากจน”

(Ahmad, ๑๙๙๓: ๘๗๙๑)

อัลหะดีษข้างต้นชี้ชัดว่า วิธีการที่จะบำบัดให้จิตใจที่แข็งกระด้างอ่อนโยนลง คือ การลูบศีรษะของเด็กกำพร้า ซึ่งแสดงถึงความเมตตาต่อผู้ที่ได้สูญเสียบิดามารดา และการกระทำดังกล่าวนี้บ่งบอกให้เห็นว่า หลักคำสอนในอิสลามนั้นส่งเสริมให้มีความเมตตาเกื้อกูลช่วยเหลือต่อเด็กกำพร้า ดังนั้นหนึ่งในสวัสดิการของเด็กกำพร้าที่จะได้รับคือ การมอบความรัก ความเมตตา มอบปัจจัยช่วยเหลือ ซึ่งเป็นหน้าที่ของบุคคลใกล้ชิดรวมถึงมุสลิมทั่วไป

๕.๔.๓ สวัสดิการด้านการศึกษาแก่เด็กกำพร้า

การจัดสวัสดิการด้านการศึกษาแก่เด็กกำพร้า นั้นเป็นกุญแจที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้กลุ่มเหล่านี้สามารถดำรงตนเทียบเท่ากับบุคคลอื่นในสังคมและมีอาชีพที่มั่นคงในอนาคต ดังนั้นเป็นหน้าที่ของญาติที่เกี่ยวข้องตลอดจนมุสลิมทั่วไป หรือองค์กรต่างๆ ทางศาสนาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุน จนกระทั่งเขาสามารถดูแลตนเองได้ (อับดุลเลาะ เจ๊ะหลง, ๒๕๖๔: ๓) มีรายงานจากออบูสะอีด อัลคุดรีย์ رضي الله عنه ได้กล่าวว่า ท่านศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวว่า

((طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ))

(رواه ابن ماجه، ١٩٩٧ : ٢٢٤)

ความว่า “การแสวงหาวิชาความรู้ นั้นเป็นสิ่งจำเป็นแก่มุสลิมทุกคน”

(Ibn Majah, ๑๙๙๗: ๒๒๔)

จากอัลหะดีษนี้ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า การแสวงหาความรู้เป็นสิ่งจำเป็นแก่มุสลิม รวมถึงเด็กกำพร้า ทุกคนจะต้องได้รับการดูแลและส่งเสริมสวัสดิการด้านการศึกษาเพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้ใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณค่า มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำความรู้มาใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านการประกอบ ศาสนกิจ ดำรงตนให้มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามในสังคม และนำมาใช้ในการประกอบอาชีพที่ตนถนัดได้

๕.๔.๔ สวัสดิการด้านการมอบชะกาตแก่เด็กกำพร้า

ส่วนหนึ่งจากโองการในอัลกุรอานที่เล็งเห็นและให้ความสำคัญเกี่ยวกับสวัสดิการด้านการ มอบชะกาตแก่เด็กกำพร้า นั้น ถือได้ว่าคนเหล่านี้เป็นกลุ่มหนึ่งสมควรได้รับศอดาเกาะฮหรือส่วนแบ่งต่างๆ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ...﴾
(البقرة : بعض من آية ١٧٧)

ความว่า “หาใช่คุณธรรมไม่ การที่พวกเจ้าผินหน้าไปทางทิศตะวันออกและทิศ ตะวันตก แต่หาใช่คุณธรรมนั้นคือผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และวันแห่งการตอบ แทนและศรัทธาต่อมลาอิกะฮ์ (และ)ต่อบรรดาคัมภีร์และนบีทั้งหลาย และ บริจาคทรัพย์สินทั้งๆ ที่มีความรักในทรัพย์สินนั้นแก่บรรดาญาติที่สนิทและ บรรดาเด็กกำพร้า...”

(อัลบะเกาะเราะฮะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากโองการที่ ๑๗๗)

จากโองการข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีการระบุถึงการมอบทรัพย์สินที่ตนเองรักให้แก่เด็กกำพร้า ดังนั้น จากหลักพื้นฐานตรงนี้บ่งชี้ว่า เด็กกำพร้า นั้นหาใช่ทุกๆ คนที่ได้รับส่วนของชะกาต โดยเฉพาะเด็กกำพร้าที่ ได้รับมรดกตกทอดของพ่อแม่ซึ่งมีความพอเพียงต่อการเลี้ยงชีพตัวเอง หรือเด็กกำพร้าที่มีคุณแม่ที่เป็น เจ้าของกิจการใหญ่โตและมีเงินเดือนพอเพียงต่อการดำเนินชีวิตสองแม่ลูกและตอบสนองความต้องการ พื้นฐานต่างๆ ของลูกได้ ดังนั้นเด็กกำพร้าแบบนี้ถือว่าไม่สามารถรับชะกาตได้ ซึ่งหากพิจารณาตามทัศนะที่ ถูกยอมรับ (المعتمد) ได้ระบุว่าเด็กกำพร้า นั้นสามารถให้ชะกาตได้โดยมอบไปยังผู้ดูแล เนื่องจากเด็กกำพร้า บางรายไม่มีทรัพย์สินสมบัติใดๆ หรือไม่มีผู้ดูแลเด็กเล็กที่กำพร้า สืบเนื่องจากพ่อของเขามีฐานะยากจนไม่มี มรดกหลงเหลือไว้ หรือแจกเช่นสมัยนี้ไม่มีทรัพย์สินที่ได้มาจากการชนะสงคราม ดังนั้นจึงเป็นที่ยอนุญาตให้รับ ชะกาตได้ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว (Taqi al-Yudin Abu Bakr, ๒๐๑๒: ๑/๑๙๑)

๕.๔.๕ สวัสดิการในการปกป้องสิทธิของเด็กกำพร้า

การปกป้องและรักษาสหิทธิของเด็กกำพร้า นั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่ได้รับผิดชอบและดูแล กลุ่มคนเหล่านี้ ต้องปฏิบัติด้วยวิธีการที่ถูกต้องทั้งด้านการให้ความปลอดภัย การมีทัศนคติที่ดี การให้ความ เมตตา ชื่นชมและให้เกียรติต่อพวกเขา ทั้งหมดนี้ถือเป็นวิธีแห่งอิสลาม และจำเป็นต้องรักษาสหิทธิของ เด็กกำพร้าทั้งในด้านทรัพย์สิน สิทธิในเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์จากเงินกองกลางของรัฐอิสลาม (Nurul Chomaria, ๒๐๑๐: ๕๕-๕๖) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

(وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ ...)
وَالْيَتَامَىٰ

(الأنفال: بعض من آية ٤١)

ความว่า “และพึงรู้เถิดว่า แท้จริงสิ่งใดที่พวกเจ้าได้มาจากการทำศึก
นั้นแน่นอนหนึ่งในห้าของมันเป็นของอัลลอฮ์ และเป็นของเราะสูล
และเป็นของญาติที่ใกล้ชิด และบรรดาเด็กกำพร้า ...”

(อัลอันฟาล: ส่วนหนึ่งของโองการที่ ๔๑)

จากโองการข้างต้นอัลเมาดูดี رحمته ได้อธิบายว่า การแบ่งทรัพย์สินที่ได้จากสงครามนั้นภายหลัง
จากเสร็จสิ้นจากการต่อสู้ จะต้องนำเอาทรัพย์สินทั้งหมดมาให้แก่ผู้นำของตนโดยไม่ยกยอกหรือซ่อนสิ่งหนึ่ง
สิ่งใดไว้ ซึ่ง ๑ ใน ๕ ของทรัพย์สินดังกล่าวจะต้องถูกนำมาจัดสรรให้แก่ผู้ที่มีสิทธิ และหนึ่งในนั้นคือเด็ก
กำพร้า ส่วน ๔ ใน ๕ ของทรัพย์สินที่เหลือจะถูกแบ่งปันให้กับบรรดาผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำสงคราม (al-
Mududi, ๒๐๑๒: ๒/๗๓๖)

จากที่กล่าวมานั้นผู้วิจัยขอสรุปว่า สวัสดิการในการปกป้องสิทธิของเด็กกำพร้านั้นครอบคลุมไปถึง
การแบ่งผลประโยชน์จากทรัพย์สินกองกลาง โดยที่เด็กกลุ่มนี้ได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ มากมาย นั้นแสดงให้เห็น
เห็นว่าในทางบทบัญญัติของอิสลามนั้นให้ความสำคัญในการช่วยเหลือและรักษาสีบทประโยชน์ของเด็ก
กำพร้าได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

๖. สรุปและอภิปรายผล

สวัสดิการเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลามนั้น ผู้วิจัยขอสรุปและอภิปรายผลดังนี้ ๑. นิยามของเด็ก
กำพร้าในอิสลามนั้น คือ เด็กที่มีอายุก่อนบรรลุนิติภาวะ (ผู้ชายต้องอยู่ในช่วงก่อนแตกหนุ่มก่อนการหลัง
อสุจิหรือฝันเปียก ส่วนผู้หญิงนั้นก่อนจากการมาประจำเดือน) ที่กำพร้าบิดาอย่างเดียวหรือทั้งบิดามารดา
เสียชีวิตทั้งคู่ ๒. แนวคิดและข้อบัญญัติเกี่ยวกับเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลามนั้น มีหลักคำสอนที่ส่งเสริมให้ผู้
ศรัทธามีจิตใจที่เมตตาช่วยเหลือและอุปการะเด็กกำพร้าในด้านปัจจัยต่างๆ อาหารการกิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็น
หนึ่งในปัจจัยสี่ของการดำเนินชีวิตประจำวัน และเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีด้านการอุปโภคบริโภค การศึกษา
เครื่องแต่งกาย ที่พักพิง และการดูแลสุขภาพของเด็กกำพร้าเหล่านี้ให้ได้รับความเสมอภาคให้มีความเท่า
เทียมกับบุคคลอื่น ๓. รูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไปภายในประเทศไทยนั้น มีพระราชบัญญัติคุ้มครอง
เด็กพ.ศ. ๒๕๔๖ มาตราที่ ๓๒ ได้ระบุว่า เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ได้แก่เด็กเร่ร่อนหรือเด็กกำพร้า
ดังนั้นการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชน อายุแรกเกิดถึง ๑๘ ปี ที่ประสบปัญหาถูกทอดทิ้ง เร่ร่อน
ประพฤติดนไม่สมควรแก่วัย ถูกกระทำทารุณ ถูกใช้แรงงาน กำพร้า ครอบครัวยากจนนั้น กรมพัฒนาสังคม
และสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการดำเนินการช่วยเหลือสงเคราะห์
เด็กในสถานสงเคราะห์, สงเคราะห์เด็กในครอบครัวและชุมชน, และพิทักษ์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอย่าง
ต่อเนื่อง ซึ่งงานวิจัยของมูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพได้ระบุรูปแบบสวัสดิการเด็ก
กำพร้า ซึ่งได้แก่ สวัสดิการด้านการศึกษา, สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ, และสวัสดิการด้านสุขภาพ
๔. รูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามที่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบันนั้นประกอบด้วย สวัสดิการ
ด้านการจัดการมรดก สวัสดิการด้านปัจจัยและมอบความช่วยเหลือให้ความเมตตา สวัสดิการด้านการศึกษา
สวัสดิการด้านการมอบชะกาต และสวัสดิการในการปกป้องสิทธิ ทั้งนี้การมอบสวัสดิการดังกล่าวแก่เด็ก

กำพร้า นั้นถือเป็นการมอบสิทธิอันสูงสุดเพื่อเป็นการเติมเต็มและสร้างฝันกำลังใจแก่เด็กกลุ่มนี้ให้มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการพัฒนาตนเองต่อไปในอนาคต

๗. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาบทบาทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในการช่วยเหลือเด็กกำพร้าในด้านการศึกษา
๒. ควรศึกษาบทบาทของสถานสงเคราะห์มุสลิมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กกำพร้าในประเทศไทย
๓. ควรศึกษาเปรียบสวัสดิการเด็กกำพร้าในประเทศไทยและประเทศมุสลิมต่างๆ

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (๒๕๖๓). สิทธิประโยชน์สำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ณรงค์ นิมิเวช. (๒๕๕๔). จากมือบอนสู่มือล่างการดำเนินงานขององค์การสาธารณประโยชน์อิสลาม. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บรรจง บินกาซัน. (๒๕๔๗). สารานุกรมอิสลามฉบับเยาวชนและผู้เริ่มสนใจ. กรุงเทพฯ : อัล อะมีน.
- ศุภสิทธิ์ พรรณนารุโณทัยและคณะ. (๒๕๖๓). คู่มือสวัสดิการเด็กกำพร้า. กรุงเทพฯ : กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ. (๒๕๖๖). เด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- อับดุลเลาะ เจ๊ะหลง. (๒๕๖๔). วารสารอิสลามศึกษา กระบวนทัศน์การเรียนรู้อิสลามเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อับดุลเลาะ หนุ่มสุข. (๒๕๖๒). สวัสดิการในอิสลาม. กรุงเทพฯ : ดารุลอิบาดะฮ์สามวา.
- Aisyah Kara. (๒๐๒๒) . KONTRIBUSI MULNITHI NUSANTARA (Yayasan Nusantara) TERHADAP PEMBERDAYAAN ANAK YATIM. Malaysia: UNIVERSITAS ISLAM NEGERI (UIN) ALAUDDIN.
- al-Misriy. ๑๙๙๓. Lisan al-Arabiyy (لسان العرب). Beirut: Dar Sadir.
- al-Mududi. ๒๐๑๒. Tafhim al-Quran (تفهيم القرآن). bakistan: Maktabah al-Nur.
- al-Qurtubiy, Abi Abdullah .๒๐๐๖. Tafsir al-Qurtubiy (تفسير القرطبي). Beirut : Dar Ihya' al- Turath al-Arabiyy.
- Ahmad bin Hanbal, ๑๙๙๓. Musnad al-Imam Ahmad bin hanbal (مسند الامام أحمد بن حنبل). Beirut : Mu assasah al-Risalah.
- Ibn al-Arabi. (๒๐๐๘). Ahkam al-Quran (أحكام القرآن) . Beirut : Maktabat al-Asriyah.
- Ibn Kathir, Abu Fidaa' Ismail bin Kathir Alqurashi. (๒๐๑๐). Tafsir al-Quraan al-'Azim (تفسير القرآن العظيم). Beirut: Maktabat al-Asriyah.

Ibn Majah, Abu Abdillah Muhammad Ibn Yazid al-Qazwini. ١٤٤٧. **Sunan Ibn Majah**

(**سنن ابن ماجه**). Vol. ١. s.l.: Dar al-Fikr.

Nurul Chomaria. (٢٠١٠). Cara Kita Mencintai Anak Yatim. Kuala Lumpur: Alam Raya.

Ibn Taymiyah. (٢٠٠٦). **Majmua Fatawaa (مجموع فتاوى)**. al-Saeudiyah : Dar al-wafaa.

Muslim Ibn Hajjaj. (١٤٤٤). **Sahih Muslim (صحيح المسلم)**. Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-'Arabi.

Taqi al-yudin Abu bakr. (٢٠١٢). **Kifayah al-Akhyar (كفاية الأخيار)**. Dimashq : Dar al-Khayr.

Yahya bin Sharaf al-Nawawi (٢٠٠٦). **al-Majmua Sharh al-Muhadhab (المجموع شرح المهذب)**.

al-Saeudiyah : Maktabah al-Arshad.